

เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมในพุทธปรัชญา Criteria for Judging Ethics in Buddhist Philosophy

พระประธาน ขยาภิรโต (อร่ามวานิชย์) และพระสุทธิสารเมธี, ดร.

Phra Prasan Jayabhirato (Aramvanich) and Phra Sutthisanmethi, Dr.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Email : Jayabhiratop@gmail.com

Received May 28, 2021, 2021 & Revise May 30, 2021 & Accepted June 30, 2021

บทคัดย่อ

จริยธรรมเป็นความประพฤติที่ดีงาม ถูกต้องที่เมื่อมนุษย์ปฏิบัติตามแล้วจะมีชีวิตที่ดี มีความเจริญ จริยธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์เพื่อความผาสุกของสังคม ถึงอย่างไรก็ตามแม้มนุษย์จะดำเนินชีวิตภายใต้กรอบของจริยธรรมของสังคมก็ตาม ปัญหาของการกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อตัดสินจริยธรรมของแต่ละสังคมอาจแตกต่างกันจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมตามทัศนะของนักปรัชญาในกลุ่มต่างๆ ตลอดจนทัศนะในทาง พุทธปรัชญาว่ามีความเห็นและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินจริยธรรมอย่างไร จากการศึกษาบทความนี้ พอสรุปได้ว่า เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 3 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มที่ใช้เจตนาเป็นเกณฑ์ตัดสิน จริยธรรม 2. กลุ่มที่ใช้ประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินจริยธรรม 3. กลุ่มที่มีแนวคิดผสมผสานระหว่างการใช้เจตนา และประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินจริยธรรม สำหรับเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมในพุทธปรัชญานั้นมีลักษณะคล้าย กับกลุ่มที่ 3 คือ ผสมผสานกันระหว่างเจตนาและหลักประโยชน์นิยมแต่มีความละเอียดลุ่มลึกกว่าจึงไม่เข้ากลุ่มใด ใน 3 กลุ่มนี้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม ความเหมาะสมและเป้าหมายของการนำไปปฏิบัติ ฉะนั้นในทัศนะ พุทธปรัชญาเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมจึงต้องมองในมุมกว้างขึ้น นอกจากจะใช้เจตนา การยังประโยชน์ตน และ ประโยชน์ผู้อื่นแล้ว ต้องมองถึงบริบทสังคมว่าบัณฑิตผู้รู้ดีเดียนยอมรับหรือไม่ ต้องไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือทุกข์โทษแก่ตนเอง ผู้อื่น และมาตรฐานทางสังคมด้วย

คำสำคัญ : 1.จริยธรรม, 2.เกณฑ์ตัดสิน, 3.พุทธปรัชญา

Abstract

Ethics is good behavior and righteous conduct that when human beings follow, they will have a good life and prosperity. Ethics are essential for human life and coexistence for the welfare of society. However, even though human beings live within the framework of social ethics. The problem of setting rules for judging ethical aspects of each society is different, so conflicts will inevitably arise. The objective of this article is to study the criteria for judging the ethical viewpoints of various philosophers. As well as the Buddhist philosophical view that there are opinions and how-to criteria used in judging ethics. From studying this article, it can be concluded that Ethics judgment criteria can be divided into three large groups as 1. A group that uses the intent as criteria for judging ethics. 2. A group that uses utilitarianism as criteria for judging ethics. 3. A group that has a combination of intent and utilitarianism as criteria for judging ethics. The moral judgment criteria in Buddhist philosophy is similar to group 3 that has a combination of intent and utilitarianism, but with more depth, therefore, does not fit into any of these 3 groups. Depending on the social context Appropriateness and goals of implementation, Therefore, in the view of Buddhist philosophy, the criteria for ethical judgment must be viewed in a broader perspective. In addition to using the intention self-interest and benefit others is have to look at the social context whether the graduates are criticized or not. must not encroach on oneself others and for the benefit of happiness or suffering for oneself, others, and social standards

Keywords : 1.Ethics, 2.Criteria for judging, 3.Buddhist Philosophy

1.บทนำ

จริยธรรมเป็นหลักธรรมการดำเนินชีวิตที่มนุษย์ควรประพฤติตามเพื่อสร้างความถูกต้องดีงามบริบูรณ์ทั้งทางกาย วาจา และใจ เป็นความประพฤติที่ถูกต้องตามครรลองธรรม เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและมุ่งหมายให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จริยธรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์และสังคมประเทศชาติ การแก้ปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางศาสนา รัฐศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย การศึกษา นั้นย่อมมาจากความรู้ันถูกต้องว่าอะไรผิด อะไรถูกหลักแห่งศีลธรรม ความถูกต้องเที่ยงตรงนั้นเป็นที่ต้องการอย่างยิ่งในทุกสาขาอาชีพ จริยธรรมจึงเปรียบเสมือนเข็มทิศที่ใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนามนุษย์ในสังคมได้เป็นอย่างดี นักปรัชญาในอดีตต่างศึกษาและให้ความสำคัญในเรื่อง

จริยธรรมของมนุษย์ มีการกำหนดขอบเขตความหมายของการทำให้มนุษย์เป็นคนดีมีจริยธรรมไว้หลากหลายทัศนะ ซึ่งมาตรฐานความดีของมนุษย์ตามทัศนะนักปรัชญาหนึ่งอาจไม่เป็นที่ยอมรับในอีกทัศนะนักปรัชญาหนึ่งก็เป็นได้ ทำให้เกิดความเห็นต่างกันในมิติของการทำความดี การเป็นคนดีและสะท้อนถึงเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินว่าคนใดเป็นคนดี กระทำดี หรือเป็นคนชั่ว กระทำชั่ว เช่น กลุ่มนักปรัชญาที่ใช้เจตนาเป็นเกณฑ์ตัดสินก็ถือว่า เจตนาดีสำคัญกว่าผลของการกระทำ กลุ่มนักปรัชญาที่ใช้ผลการกระทำเป็นเกณฑ์ตัดสินก็ถือว่า ผลการกระทำสำคัญที่สุด และกลุ่มนักปรัชญาที่ใช้ทั้งเจตนาและผลของการกระทำเป็นเกณฑ์ตัดสินก็ถือว่าทั้งเจตนาและผลการกระทำต้องสอดคล้องกัน เป็นต้น

หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในแง่ของจริยธรรมนั้นมุ่งเน้นให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี เข้าถึงความดีอันสูงสุด ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผ่องแผ้ว ละเว้นจากการประพฤติชั่วทั้งปวงซึ่งก็มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานสำหรับให้มนุษย์ได้ประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างสันติสุข ได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม และกุศลกรรมบถ 10 เป็นต้น นอกจากนี้คำสอนอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน เป็นภาวะการดับทุกข์ สิ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก ผู้ปฏิบัติจำต้องเจริญอริยสัจ 4 และ มรรคมิองค์ 8 อันเป็นคุณธรรมจริยธรรมขั้นสูงจึงจะสัมฤทธิ์ผล จะเห็นได้ว่าการเป็นคนดีในทางพระพุทธศาสนานั้นต้องประพฤติปฏิบัติดีด้วยกาย วาจา ใจ และคนดีนั้นต้องยังประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นด้วย ทั้งยังไม่ใช่ที่ติเตียนของผู้รู้ หรือบัณฑิต จึงจะถือว่าเป็นคนดีในทัศนะพระพุทธศาสนา

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม หมายถึง ธรรมคือความประพฤติ ธรรมคือการดำเนินชีวิต หลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561, 63)

จริยธรรม Mackenzie ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง การศึกษาถึงความประพฤติว่าอะไรถูกหรือดี ความถูก นั่นคือถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนดี หมายถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นไปเพื่อความดีอันสูงส่ง (วศิน อินทสระ, 2544, 3)

จริยธรรม หมายถึง หลักธรรมที่ควรประพฤติหรือใช้เป็นแสงสว่างส่องทางดำเนินชีวิตหรือควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา และใจ ให้ตั้งอยู่ในความดี ความงาม และความถูกต้อง (ชัยวัฒน์ อัทธพัฒน์, 2561, 3)

จริยธรรม หมายถึง ศีลธรรมกับอุปนิสัย รวมทั้งสิ่งที่มีคุณค่า หรือ กฎแห่งความประพฤติของกลุ่มคนหรือบุคคล (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2557, 15)

สรุป จริยธรรม หมายถึง หลักธรรมที่ควรประพฤติเพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์และเป็นไปเพื่อให้ตั้งอยู่ในความดี และความถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ

เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามแนวคิดทางปรัชญา

มนุษย์ทุกคนมีการแสดงออกทางพฤติกรรมแตกต่างกันตามพื้นฐานของแต่ละคน ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งในความรู้ เจตคติ ค่านิยม รวมไปถึงสภาวะทางร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์ไม่เหมือนกันทั้งที่เป็นเรื่องเดียวกัน หรืออยู่ในสถานการณ์เหตุการณ์อันเดียวกัน ดังนั้นการกระทำของมนุษย์จึงให้ผลที่ต่างกันอย่างออกไป การจะกำหนดเกณฑ์การตัดสินว่าพฤติกรรมใดถูกพฤติกรรมใดผิด พฤติกรรมใดดีพฤติกรรมใดไม่ดีนั้นเป็นเรื่องยาก อย่างเช่น ในอดีต ในสมัยปรัชญากรีกโบราณ ได้เคยมีกลุ่มนักปรัชญาโซฟิสต์ (Sophists) ได้สร้างความสับสนให้ผู้คนไว้แล้วว่า ดี ชั่ว ถูก ผิด ไม่มีอยู่จริง สิ่งใดที่คนนั้นพอใจก็ถือว่าดี ถ้าไม่พอใจก็ถือว่าไม่ดี นักจริยศาสตร์ได้พยายามสร้างเกณฑ์ตัดสินพฤติกรรมทางจริยธรรมไว้หลายเกณฑ์ ดังบทความนี้ได้สรุปไว้ 5 กลุ่มตามทัศนะของ วิทย์ วิศทเวทย์ (2520, 65-67) ดังนี้

1. เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมแบบเอ็มมานูเอล ค้านท์

ค้านท์ (Kant 1724-1804) เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน ผู้มีทัศนะว่าศีลธรรมเป็นอิสระเรื่องกับความสุข การกระทำที่ผิดหลักศีลธรรมเป็นการกระทำที่เลว ความหมายว่าดี ชั่ว ถูก ผิด เป็นคุณค่าทางศีลธรรมนั้น จะต้องเป็นสิ่งตายตัว กล่าวคือ ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือการกระทำอันใดอันหนึ่งเป็นสิ่งดี มันจะต้องดีเสมอ โดยไม่เลือกเวลา สถานที่ สิ่งแวดล้อม หรือตัวบุคคลแต่อย่างใด เช่น การพูดความจริง ถ้าเราถือว่าการพูดความจริง บางเวลาที่ดี บางเวลาที่ไม่ดี เช่นนี้ เท่ากับเรายอมรับว่าโดยตัวมันแล้ว การพูดความจริงไม่มีค่าเลย ค่าของมันอยู่ที่เวลา ความดีของมันเปลี่ยนไปตามกาลเวลา โดยหลักของค้านท์นั้น การพูดจริงเป็นสิ่งที่ดีและต้องดีตลอดไป ไม่ว่าจะพูดเมื่อใด ที่ไหน กับใคร และสถานการณ์เช่นใด

เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมของค้านท์ (Kant) คือการกระทำที่ดี หรือการกระทำที่ถูกคือการกระทำที่เกิดจากเจตนาดี จุดเด่นที่สุดในแนวคิดของค้านท์ (Kant) ก็คือการสอนให้คนรู้สึกสำนึกในหน้าที่ ค้านท์ (Kant) เห็นว่าการโกหกนั้นผิดแน่ ๆ แต่ความซื่อสัตย์ก็มีไว้ว่าควรได้รับการสรรเสริญเสมอไป ความซื่อสัตย์ที่เกิดขึ้นจากการหวังผลประโยชน์ไม่มีความดีอะไรในทางศีลธรรม แต่ความซื่อสัตย์ที่เกิดจากการสำนึกในหน้าที่เป็นสิ่งประเสริฐ ค้านท์ (Kant) สอนไม่ให้ยกตัวเองเหนือกฎศีลธรรมซึ่งไม่มีข้อยกเว้นสำหรับใคร นอกจากนี้ค้านท์ยังบอกว่ายมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีของตนเอง ดังนั้นการใช้คนเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายบางอย่างนั้นเป็นการกระทำที่ผิดอย่างไม่มีข้อแม้ เพราะทุกคนมีค่าของตนเองและค่าเท่ากับผู้อื่น

2. เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมแบบประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

แนวคิดของกลุ่มประโยชน์นิยมเชื่อว่าประโยชน์สุขเป็นเครื่องตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่าดีว่าชั่ว ถูก หรือผิด ชอบหรือไม่ชอบ อยู่ที่จะได้ คือ ถ้าเราอยู่ในสถานการณ์ที่จะต้องเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตัวที่จะตัดสินก็คือ อันไหนให้ประโยชน์สุขมากกว่าถือว่าดีกว่า ประโยชน์นิยมเห็นว่าความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ ค่าของสิ่งอื่น ๆ นั้น ก็อยู่ที่ว่ามันพาไปสู่ความสุข ไม่มีอะไรมีค่าในตัวเอง นอกจากความสุข ดังนั้นการตัดสินใจว่าอะไรดีไม่ดี ควร ไม่ควร ถูกหรือผิด จึงต้องใช้ความสุขเป็นตัวตัดสิน กล่าวคือ ถ้าสิ่งใดให้ประโยชน์มากกว่าสิ่งนั้นก็ดีกว่า

และควรทำมากกว่า แต่ประโยชน์ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงประโยชน์สุขของผู้กระทำเอง แต่หมายถึงประโยชน์สุขของคนทั่วไป ประโยชน์มากกว่าจึงหมายถึงสิ่งที่ก่อประโยชน์สุขมากที่สุด แก่คนจำนวนมากที่สุด หลักนี้รู้จักกันในนาม “หลักมหุสข”

ประโยชน์นิยมมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมว่าสิ่งใดดูดี สิ่งใดถูกต้องนั้นต้องเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์สุขยาวนานกว่า ถ้าไม่มีสิ่งใดดีเลือกสิ่งทีเผลอน้อยกว่า ถือประโยชน์สุขมากที่สุดของคนจำนวนมากที่สุดเป็นหลักสำคัญ ไม่ลดส่วนของตนเองให้น้อยกว่าผู้อื่น และไม่ลดส่วนของผู้อื่นให้น้อยกว่าตนทุกฝ่ายมีประโยชน์เท่าเทียมกัน เจตนาในการกระทำไม่สำคัญ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำสำคัญกว่า

3. เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมแบบมโนธรรมสมบูรณ์ (Ultimate Consciencism)

มโนธรรมคือความสำนึกที่มนุษย์ทุกคนมีโดยธรรมชาติ ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ความสำนึกนี้เป็นเสียงภายในจิตที่ทำให้เราตัดสินได้ว่า อะไรผิด อะไรถูก มโนธรรมสมบูรณ์เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกต้องมีลักษณะเป็นแก่นแท้ของมัน ลักษณะนี้จะต้องมีอยู่ในตัวเสมอ ไม่ว่าสิ่งเหล่านั้นจะตกอยู่ในสภาพใด เกลือย่อมเค็มอยู่เสมอ ไฟย่อมร้อนอยู่เสมอ ความถูกความผิดก็เหมือนกัน ความผิดเป็นลักษณะตายตัว การกระทำอาจก่อให้เกิดความพอใจกับบางคน ไม่พอใจกับบางคน แต่ความรู้สึกนี้ไม่เกี่ยวกับความถูกความผิดของมัน เพราะความถูกหรือผิดเป็นลักษณะตายตัวอยู่ที่ตัวมันเองแล้ว ปัญหาต่อไปนี้คือ ถ้า “ดี” เป็นลักษณะตายตัวของการกระทำที่ดีแล้วรู้จักสิ่งนั้นได้อย่างไร เกลือมีรสเค็มของเกลือได้ รสเค็มเป็นคุณสมบัติทางวัตถุ เรารู้อรสนี้ด้วยลิ้น ลิ้นเป็นอินทรีย์ที่มีอยู่ในตัวเองทำให้เรารู้อรสนี้ของเกลือได้ แต่ “ดี” เป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่ง เราไม่มีอินทรีย์อะไรที่ทำให้รู้ว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี “ดี” เป็นคุณสมบัติทางจริยธรรม อินทรีย์ทางกายภาพ จึงรับรู้ไม่ได้

เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมของนักปรัชญามโนธรรมสมบูรณ์ถือว่า มนุษย์มีอินทรีย์พิเศษอีกอันหนึ่งที่เป็นเครื่องมือช่วยมนุษย์ให้รู้จักความดี ตัดสินความดีได้ อินทรีย์ช่วยให้มนุษย์ตัดสินชี้ขาดเรื่อง ความถูก ผิด, ดี ชั่ว ได้ บางคนเรียกอินทรีย์พิเศษนี้ว่า “ปัญญา” (Intellect Understanding) บางคนเรียกว่า “มโนธรรม” (Conscience) บางคนเรียกว่า “อินทรีย์ทางศีลธรรม” (Moral Faculty) จะเรียกชื่ออะไรก็ตาม อินทรีย์พิเศษนี้มีใช้ส่วนหนึ่งของร่างกาย เหมือนประสาทสัมผัสทั้งห้า แต่เป็นส่วนหนึ่งของจิตหรือวิญญาณ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เป็นลักษณะรูปธรรม ต้องอาศัยอินทรีย์คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ที่เป็นรูปธรรมชี้ขาด ส่วนดี ชั่ว , ถูก ผิด เป็นนามธรรม จึงต้องอาศัยปัญญา หรือมโนธรรมเป็นเครื่องตัดสิน

4. เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมแบบสมบูรณ์ หรือสัมบูรณ์นิยม (absolute ethics)

นักปรัชญากลุ่มนี้เชื่อว่า คุณค่าทางจริยธรรม หรือ ความดี ความชั่ว เป็นค่าที่มีอยู่จริงในตัวเอง สัมบูรณ์มีความหมายตรงกันข้ามกับสัมพัทธ์ สิ่งสัมบูรณ์ คือ สิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่โดยตัวของมันเอง ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาหรือสถานที่ สำหรับแนวคิดของกลุ่มสัมบูรณ์นิยม มีแนวคิดสอดคล้องกับหลักจริยศาสตร์ของค่านท์ (Kant) คือเห็นว่าศีลธรรมเป็นสิ่งที่อยู่จริงอย่างแน่นอนตายตัว กฎศีลธรรมในทฤษฎีของค่านท์ จึงมีกฎเกณฑ์

ตายตัวและเป็นสิ่งมีค่าในตัวเอง ความถูกผิดของการกระทำ พิจารณาจากหลักการหรือเจตนาที่กระทำไม่ใช่ผลจากการกระทำ ถ้าการกระทำนั้นเกิดจากเจตนาดี ก็ถือว่าเป็นการกระทำดี เช่น การกระทำที่เกิดจากการสำนึกในหน้าที่เพื่อหน้าที่ โดยไม่หวังผลประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น

เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมของกลุ่มสัมบูรณ์นิยมที่ถูกต้องสูงสุดนั้นมีเพียงเกณฑ์เดียวและเป็นเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว แนวคิดของสัมบูรณ์นิยมจะสอดคล้องกับแนวคิดของศาสนาโดยทั่วไป คือ ถือว่า ความดีความชั่ว เป็นสิ่งที่มีอยู่จริงอย่างแน่นอนตายตัว ไม่ใช่ค่าที่มนุษย์ให้แก่การกระทำตามความชอบไม่ชอบของเขา ดี ชั่ว ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้นเองตามประโยชน์สุขของพวกเขา และแนวคิดนี้ก็สอดคล้องกับลัทธิมโนธรรมสัมบูรณ์ คือลัทธิที่ถือว่า มโนธรรมเป็นเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมที่ตายตัวเพียงเกณฑ์เดียว มโนธรรมคือความสำนึกทางศีลธรรมที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่โดยธรรมชาติ เป็นจิตสำนึกภายในที่บอกเราว่า อะไรถูก อะไรผิด อะไรดี อะไรชั่ว โดยที่เราไม่ต้องคิดหาเหตุผลหรืออ้างอิงหลักเกณฑ์ใดๆ แต่เป็นการหยั่งรู้เองโดยตรง

5. เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมแบบสัมพัทธ์นิยม (Relationism)

นักปรัชญาสัมพัทธ์นิยม เชื่อว่า ความดีความชั่วมิได้มีคุณค่าที่ได้อยู่ในตัวเอง แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น คุณค่าทางจริยธรรม หรือความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด เป็นสิ่งสัมพัทธ์คือผันแปรไปตามสภาพการณ์และเวลา ดังนั้นการกระทำอย่างหนึ่ง เช่น การพูดปด จะถูก ผิด ดี ชั่ว ยังตอบไม่ได้จนกว่าจะทราบก่อนว่า ใครโกหกใคร โกหกทำไม โกหกแล้วเป็นอย่างไร เช่น ถ้าแพทย์โกหกคนไข้เพื่อหวังผลดีในการรักษา การโกหกเช่นนี้ก็ถือว่าไม่ผิด สัมพัทธ์นิยม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สัมพัทธ์นิยมส่วนบุคคล และสัมพัทธ์นิยมทางสังคม (วีระชัย ยศโสธร, 2556, 53)

สัมพัทธ์นิยมส่วนบุคคล หมายถึง ความเชื่อที่ว่า ความดี ความชั่ว เป็นเรื่องส่วนบุคคล คนแต่ละคนย่อมมีความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนกัน การกระทำอย่างเดียวกัน คนหนึ่งอาจบอกว่าดี อีกคนหนึ่งอาจบอกว่าไม่ดีก็ได้ ในสมัยกรีกโบราณนักปรัชญาที่มีแนวคิดแบบนี้ได้แก่ พวกโซฟิสต์ (Sophist) ซึ่งกล่าวว่า “มนุษย์เป็นเครื่องวัดสิ่งทั้งปวง” ซึ่งหมายความว่า จริง เท็จ ดี ชั่วเป็นเรื่องส่วนบุคคล ใครรู้สึกว่าเป็นจริงก็จริง สำหรับคนนั้น ใครว่าเท็จก็เท็จ สำหรับคนนั้น สิ่งที่ดีก็คือสิ่งที่ตรงกับความปรารถนาของคน ๆ หนึ่ง และสิ่งที่ชั่วก็คือสิ่งที่ตรงกับความเกลียดของคน ๆ นั้น ไม่มีอะไรดีชั่วในตัวเอง และไม่มีเหตุการณ์อะไรตัดสินชี้ขาดสิ่งต่าง ๆ ว่า ดี ชั่ว ได้นอกจากบุคคลเหล่านั้น

สัมพัทธ์นิยมทางสังคม หมายถึง ความเชื่อที่ว่า ความดี ความชั่ว ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อม สังคมเป็นตัวตัดสินว่าอะไรถูกอะไรผิด เพราะความรู้สึกทางศีลธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้รับการอบรมมาจากจารีตประเพณีของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ความชอบไม่ชอบหรือค่านิยมของแต่ละคนไม่ได้เกิดขึ้นลอย ๆ แต่เป็นสิ่งที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมที่เจริญเติบโตขึ้นมา เนื่องจากสังคมมีจารีตที่แตกต่างกัน มีค่านิยมไม่เหมือนกัน ดังนั้นสิ่งที่ถือว่าดี ชั่ว ถูก ผิด จึงไม่เหมือนกัน เช่น บางสังคมชายมีภรรยาพร้อมกันได้หลายคนถือว่าไม่ผิด

2.จริยธรรมในพุทธปรัชญา

จริยธรรมทำให้ผู้ปฏิบัติตามสามารถดำเนินชีวิต และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข จริยธรรมในพุทธปรัชญา วคิน อินทสระ (2539, 26-28) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. จริยธรรมขั้นพื้นฐาน เป็นจริยธรรมพื้นฐานที่มนุษย์ต้องมี ได้แก่ เบญจศีล คือ ศีล 5 ซึ่งเป็นข้อบัญญัติที่พึงงดเว้นไม่ปฏิบัติ ถ้าล่วงละเมิดปฏิบัติตามก็จะพบแต่ความเสื่อม เพราะเป็นความชั่ว และเบญจธรรม คือ คุณธรรม 5 ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติอันจะนำไปสู่ความดี ความสงบสุขของชีวิต

เบญจศีล

- 1) เว้นจากการฆ่าสัตว์
- 2) เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้
- 3) เว้นจากการประพฤติดินในกาม
- 4) เว้นจากการกล่าวคำเท็จ
- 5) เว้นจากการดื่มเมาคือสุราและเมรัย

เบญจธรรม

- 1) เมตตากรุณา
- 2) เลี้ยงชีวิตในทางที่ถูกต้อง
- 3) ความสำรวมในกาม
- 4) ความสัตย์
- 5) ความมีสติรอบคอบ

2. จริยธรรมชั้นกลาง เป็นคุณธรรมความดีที่ละเอียดประณีตยิ่งขึ้นเพื่อยกระดับฐานะความดีของบุคคลให้สูงขึ้นอีกระดับหนึ่ง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 อันเป็นทางนำไปสู่ความดี ความเจริญ และสุคติสุข พระพุทธศาสนาไม่ใช่แต่สอนว่าให้ทำความดี แต่ได้บอกวิธีการทำความดีไว้เพื่อที่จะได้ทำความดีถูกทางด้วย ซึ่งเป็นลักษณะการสอนที่สมบูรณ์ประการหนึ่ง กุศลกรรมบถ 10 แยกออกเป็นทางกาย วาจา และใจ ดังนี้

- 1) ทางกาย มี 3 คือ เว้นฆ่าสัตว์ เว้นการลักทรัพย์ เว้นประพฤติดินในกาม
- 2) ทางวาจา มี 4 คือ เว้นพูดปด เว้นพูดส่อเสียด เว้นพูดคำหยาบ เว้นพูดเพ้อเจ้อ
- 3) ทางใจ มี 3 คือ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดบงการร้ายใคร ไม่เห็นผิดจากทำนองครองธรรม

เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว พ่อแม่มีบุญคุณจริง พระอรหันต์มีจริง เป็นต้น

3. จริยธรรมขั้นสูง เป็นคุณธรรมข้อปฏิบัติสำหรับบรรลุมรรคผลนิพพานโดยตรง ข้อปฏิบัติในขั้นนี้เรียกว่า อริยมรรค แปลว่า ทางอันประเสริฐ ประกอบด้วย

1) สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ	2) สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ
3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ	4) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ
5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ	6) สัมมาวายามะ เพียรชอบ
7) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ	8) สัมมาสมาธิ ตั้งใจมั่นชอบ

เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมในพุทธปรัชญา

หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเมื่อพิจารณาในแง่ของจริยธรรมย่อมมีความเกี่ยวข้องกันกับการอธิบายเรื่องความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ และเกณฑ์ตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่า ความประพฤติใดเป็นความ

ประพจน์ที่ดีหรือไม่ดี รวมถึงการพิจารณาคุณค่าทางศีลธรรมของมนุษย์ ปัญหาเรื่องความดี ความชั่วในทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องตายตัว มีค่าในตัวเอง ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี เวลา สถานที่ หรือสิ่งอื่นใด ความดีความชั่วเป็นสิ่งที่มิอยู่ในธรรมชาติไม่ได้ขึ้นกับการรับรู้ของมนุษย์ มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้ตัดสินว่าการกระทำใดเป็นความดี การกระทำใดเป็นความชั่ว เพราะความดีความชั่วในการกระทำของมนุษย์เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้แล้วโดยธรรมชาติ เป็นสัจธรรม (พระมหาหมณวินทร์ ปุริสุตโตโม, 2544, 68)

การตัดสินความประพฤติว่าเป็นความดีเป็นสิ่งที่เรียกว่าจริยธรรมในพุทธศาสนานั้น มีเกณฑ์ตัดสินอยู่มาก แต่เมื่อพิจารณาจากพุทธสาส์นตอนหนึ่งว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กัมมํ วทามิ เจตยิตฺวา กัมมํ กโรติ กาเยน วาจาเยน มนสาติ แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม บุคคลคิดแล้วจึงทำกรรมด้วยกาย วาจา ใจ ดังนี้” (อภ.ก.37/1281/533) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. พิจารณาตามมูลเหตุ คือ เจตนาที่เกิดจากกุศล คือ อโลภะ โมหะ อโทสะ หรือเกิดจากอกุศลคือ โลภะ โทสะ โมหะ
2. พิจารณาตามสภาวะ คือ สภาพเกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ ทำให้จิตปลอดโปร่ง ผ่องใส หรือไม่ ส่งเสริมหรือบั่นทอนคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ช่วยให้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น
3. ใช้มโนธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง พิจารณาว่าการกระทำนั้น ตนเองดีเสียตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนหรือไม่
4. พิจารณาการยอมรับของวิญญูชน หรือนักปราชญ์ บัณฑิต คือเป็นสิ่งที่วิญญูชนยอมรับ ชื่นชมสรรเสริญ หรือตำหนิติเตียน
5. พิจารณาจากผลของการกระทำว่าเป็นการเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น ทำให้ตนเอง ผู้อื่นเดือดร้อนหรือไม่ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือทุกข์โทษแก่ตนเองและผู้อื่น

หลักเกณฑ์สำหรับตัดสินจริยธรรม ความดีความชั่ว หรือกรรมดีกรรมชั่ว ซึ่งเป็นคุณค่าโดยสภาวะบ้าง คุณค่าตามที่กำหนดไว้บ้าง มีดังนี้

1. ว่าด้วยคุณโทษต่อชีวิต หรือ ต่อจิตใจและบุคลิกภาพ เป็นสภาวะที่เกื้อกูลหรือไม่ต่อคุณภาพชีวิต ส่งเสริมหรือบั่นทอนคุณภาพ สมรรถภาพของจิตทำให้เกิดกุศลกรรมหรืออกุศลกรรม ถดถอยหรือเจริญงอกงาม
2. ว่าด้วยคุณโทษต่อสังคม คือเป็นการเบียดเบียนตน ทำให้ตนเดือดร้อนหรือไม่ เป็นไปเพื่ออำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ตนหรือไม่
3. ว่าด้วยคุณโทษต่อสังคม คือเป็นการเบียดเบียนผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือไม่ เป็นไปเพื่อทำลายหรืออำนวยประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นและส่วนรวมหรือไม่

4. ว่าด้วยมโนธรรม คือสำนึกอันมีตามธรรมชาติพิจารณาเห็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองว่าการกระทำนั้นเมื่อทำไปแล้วตนเองติเตียนกล่าวโทษตนเองได้หรือไม่

5. ว่าด้วยมาตรฐานทางสังคม คือ บัญญัติทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี กฎหมายซึ่งขึ้นต่อการใคร่ครวญ ตรวจสอบ กลั่นกรองของวิญญูชนทั้งหลายตามกาลสมัย

วิเคราะห์เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมตามทัศนะพุทธปรัชญา

จริยธรรมเป็นหลักธรรมที่มนุษย์ในสังคมเมื่อนำไปประพฤติปฏิบัติแล้วชีวิตจะพบแต่ความเจริญร่มเย็นเป็นสุข อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสันติสุข เป็นระเบียบ เคารพและช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน จริยธรรมจึงมีความจำเป็นแก่มนุษย์ในทุกสังคม ประเทศชาติจะรุ่งเรืองเจริญพัฒนาได้ก็เนื่องมาจากการที่ประชาชนในประเทศนั้นเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม เพราะจริยธรรมความดีนั้นมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกสาขาอาชีพ แต่ปัญหามักเกิดขึ้นอยู่เสมอๆ เนื่องจากการเป็นคนดีในสังคมหนึ่งอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของคนในอีกสังคมหนึ่งก็ได้ ความแตกต่างของการเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อม เช่น อาชีพ การศึกษา ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ เชื้อชาติเผ่าพันธุ์ กาลเวลา สถานที่ เป็นต้น ดังนั้นเกณฑ์การตัดสินว่าคนใดเป็นคนดี การกระทำใดเป็นการทำความดีจึงมีความแตกต่างกันด้วยปัจจัยดังกล่าว ตัวอย่างเช่น กลุ่มประโยชน์นิยมเห็นว่าความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ สิ่งใดดูดี สิ่งใดถูกต้องนั้นต้องเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์สุขยาวนานกว่า จะเห็นว่ากลุ่มนี้มุ่งประโยชน์สุขของตนและส่วนรวมเท่านั้น แต่ในมุมกลับกันประโยชน์สุขนั้นอาจผิดศีลธรรมหรือไม่เป็นประโยชน์สุขของคนกลุ่มอื่นก็ได้ ความดีของกลุ่มนี้จึงยังไม่ใช่ความดีสากล หรือจะพิจารณาจากจริยธรรมของค่านิยมที่ใช้เจตนาเป็นตัวตัดสินความดี ความชั่วนั้น มองในมุมอื่นอาจเป็นไปได้ใหม่ว่าอาศัยเพียงเจตนาอาจไม่ใช่เกณฑ์ตัดสินความดีที่เหมาะสมได้ เพราะมนุษย์เรายังเป็นผู้ถูกห่อหุ้มด้วยกิเลสมากมาย รัก โลภ โกรธ หลง บางครั้งยังมีอคติอยู่ในใจ แต่มีเหตุที่จะต้องกระทำสิ่งนั้นๆ เพื่อแสดงให้ผู้อื่นรู้ว่าเรามีเจตนาดี เป็นคนดีทำความดี ดังนั้นจึงยังไม่สามารถสรุปได้ว่าการมีเจตนาดีจะเป็นคนดีมีจริยธรรมเสมอไป

ในทางพุทธปรัชญามีเกณฑ์ตัดสินความดีที่ละเอียดลุ่มลึก มองการกระทำนั้นนอกจากเกิดจากเจตนาที่เป็นไปตามครรลองธรรมแล้ว ยังต้องยังประโยชน์แก่ตนเอง และผู้อื่น มองบริบทที่กว้างขึ้นตั้งแต่เจตนาการกระทำจนถึงผลของการกระทำต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์และความถูกต้องตามครรลองธรรมด้วย อีกทั้งบัณฑิต ผู้รู้ ติเตียนหรือไม่ จริยธรรมตามแนวพุทธปรัชญาจึงแบ่งออกเป็นระดับโลกียะ และระดับโลกุตระ เพื่อให้เหมาะกับบริบทของคนในสังคมนั้นๆ ในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี การเป็นคนดีระดับโลกียะมนุษย์เพียงประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรมเบื้องต้นได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม และกุศลกรรมบถ 10 ก็เพียงพอต่อการเป็นคนดีในสังคมสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ส่วนคนที่ต้องการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อความหลุดพ้นอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาก็สามารถปฏิบัติตามหลักอริยสัจ 4 และ มรรคมีองค์ 8 ก็จะไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้ ฉะนั้น

ในทางพุทธปรัชญาจึงมองการเป็นคนดีตั้งแต่ต้น คือเหตุที่ทำให้คนเป็นคนดีคือการประพฤติทางกาย วาจา และใจที่เป็นไปตามครรลองธรรม เจตนาการกระทำที่ไม่แอบแฝง และผลของการกระทำที่ยังประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น บัณฑิตผู้รู้ดีเตียน หรือสรรเสริญ เกณฑ์เหล่านี้จึงจะสามารถตัดสินจริยธรรมของคนว่าเป็นคนดีหรือไม่ตามทัศนะพุทธปรัชญา

มีตัวอย่างในอรรถกถา ธรรมบท เรื่องพระจกขุบาลเถระ ตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่าหลังจากที่พระจกขุบาลตาบอดแล้ว วันหนึ่งหลังฝนหยุดตกในมัชฌิมยาม พระจกขุบาลได้ปรารถนาความเพียรเดินจงกรมอยู่ ด้วยตาบอดมองไม่เห็นจึงเป็นเหตุให้เหยียบแมลงค่อมทองตายไปเป็นจำนวนมาก รุ่งเช้าพระภิกษุผู้อาศัยอยู่ในที่ศอื่นเห็นแมลงค่อมทองตายที่ทางเดินจงกรมของพระจกขุบาล จึงเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วกล่าวโทษพระจกขุบาลว่าจงกรมทำสัตว์มีชีวิตเป็นอันมากให้ตาย พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถามว่า “ท่านทั้งหลายเห็นเธอกำลังทำสัตว์มีชีวิตเป็นอันมากให้ตายแล้วหรือ” ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า “ไม่ได้เห็น พระเจ้าข้า” พระศาสดาตรัสว่า “ท่านทั้งหลายไม่เห็นเธอ (ทำดังนั้น) ฉันทใดแล ถึงเธอก็ไม่เห็นสัตว์มีชีวิตเหล่านั้น ฉันทนั้น ภิกษุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่าเจตนาเป็นเหตุให้ตายของพระชินาสพทั้งหลาย (คือบุคคลผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว) มิได้มี” จากนั้นพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสเล่าถึงบุรพกรรมที่ทำให้พระจกขุบาลตาบอดว่า ในอดีตชาติพระจกขุบาลได้เกิดเป็นหมอปรงยา วันหนึ่งได้รับรักษาตาให้หญิงตาบอดคนหนึ่ง โดยหญิงตาบอดบอกว่าถ้ารักษาหายตนเองและลูกจะยอมเป็นทาสรับใช้ หมอยาได้ปร่งยารักษาให้หญิงนั้น หญิงนั้นได้หยอดตาด้วยยานั้นแล้วตานนั้นก็หายบอด แต่กลับบอกหมอยาว่าตายังไม่หายบอดด้วย ไม่อยากปฏิบัติตามคำสัญญาที่ได้ให้ไว้กับหมอยา หมอยาทราบภายหลังว่าหญิงตาบอดนั้นหายตาบอดแล้วกลับโกหกหลวงตนก็โกรธ จึงเจตนาปร่งยาให้หญิงนั้นหยอดแล้วกลับมาตาบอดเหมือนเดิมอีก ด้วยกรรมนั้นทำให้พระจกขุบาลตาบอดในชาตินี้ ครั้นตรัสเรื่องนี้แล้วพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสพระคาถาว่า “มโนปุพพกมา ธมมา มโนเสฏฐา มโนมยา มนสา เจ ปทุฏฐเนน ภาสติ วา กโรติ วา ตโต นํ ทุกขมเนวติ จกัภว วหโต ปทํ ฯ มโนปุพพกมา ธมมา มโนเสฏฐา มโนมยา มนสา เจ ปสนเนน ภาสติ วา กโรติ วา ตโต นํ สุขมเนวติ ฉายาว อนุปายินิ ฯ แปลว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว กล่าวอยู่ก็ตาม ทำอยู่ก็ตาม ทุกข์ย่อมไปตามบุคคลนั้น เพราะทุจริต 3 อย่างนั้น เหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโคผู้ลากเกวียนไปอยู่ฉะนั้น ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจผ่องใส กล่าวอยู่ก็ตาม ทำอยู่ก็ตาม สุขย่อมไปตามบุคคลนั้นเพราะสุจริต 3 อย่างเหมือนงามีปกติไปตามฉะนั้น”(ขุ.ธ. 25/11.1-11.2/15)

3.สรุป

จริยธรรม หมายถึง หลักธรรมที่ควรประพฤติเพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์และเป็นไปเพื่อให้ตั้งอยู่ในความดี และความถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ จริยธรรมมีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของมนุษย์เพื่อให้ชีวิตเกิดความสุข สงบร่มเย็น คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างไร้ปัญหา ประเทศชาติสามารถพัฒนาเจริญรุ่งเรืองได้ก็ด้วยความดีมีจริยธรรมของคนในชาตินั้นเอง การที่จะตัดสินหรือบอกได้ว่าคนไหนเป็นคนดีมีจริยธรรมเป็นเรื่องยาก เนื่องจากเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมนั้นมีหลากหลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี การศึกษา และกฎหมายของประเทศนั้นๆ เกณฑ์การตัดสินหนึ่งอาจใช้ได้ในที่หนึ่งแต่อาจไม่เป็นที่ยอมรับในที่อื่นก็ได้ จากการศึกษาเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมในบทความนี้พอที่จะสรุปแบ่งเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่ใช้เจตนาเป็นเกณฑ์ตัดสินจริยธรรม ในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับเกณฑ์ตัดสินจริยธรรมการเป็นคนดีของสังคมนั้นให้ดูที่เจตนาเป็นสำคัญ ศีลธรรม ความดี ชั่ว ถูกผิด เป็นสิ่งตายตัว ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสถานะอื่นๆ การกระทำที่เกิดจากเจตนาดีนั้นจึงจะบอกความเป็นคนดีมีจริยธรรมได้ กลุ่มนี้เป็นนักปรัชญาที่มีความเชื่อในแนวคิดจริยศาสตร์ของเอมมานูเอล คานท์ (Kant)

2. กลุ่มที่ใช้ประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินจริยธรรม แนวคิดของกลุ่มนี้เชื่อว่าประโยชน์สุขเป็นเครื่องตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่าดีว่าชั่ว ถูกหรือผิด ชอบหรือไม่ชอบ อยู่ที่ผลที่จะได้ เกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมว่าสิ่งใดดี สิ่งใดถูกต้องนั้นต้องเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์สุขยาวนานกว่า เจตนาในการกระทำไม่สำคัญ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำสำคัญกว่า กลุ่มนี้เรียกว่า กลุ่มประโยชน์นิยม

3. กลุ่มที่มีแนวคิดผสมผสานระหว่างการใช้เจตนาและประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินจริยธรรม กลุ่มนี้จะประนีประนอมโดยเห็นด้วยกับเกณฑ์ตัดสินตัดสินจริยธรรมของคานท์และกลุ่มประโยชน์นิยมนำมาผสมกันเพื่อใช้ตัดสินความเป็นคนดีมีจริยธรรม ได้แก่ กลุ่มมโนธรรมสมบูรณ์ และกลุ่มสัมพัทธ์นิยม

สำหรับเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมในพุทธปรัชญานั้นมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มที่ 3 คือ ผสมผสานกันระหว่างเจตนาและหลักประโยชน์นิยมแต่มีความละเอียดลึกซึ้งกว่าเนื่องจากจริยธรรมในทางพุทธศาสนานั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือระดับพื้นฐาน ระดับชั้นกลาง และ ระดับชั้นสูง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม ความเหมาะสมและเป้าหมายของการนำไปปฏิบัติฉะนั้นในทัศนะพุทธปรัชญาเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมจึงต้องมองในมุมกว้างขึ้น นอกจากจะใช้เจตนา การยังประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่นแล้ว ต้องมองถึงบริบทสังคมว่าบัณฑิตผู้รู้ดีเตียนยอมรับหรือไม่ ต้องไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือทุกข์โทษแก่ตนเอง ผู้อื่น และมาตรฐานทางสังคมด้วย

4.เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2525). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. เล่มที่ 25, 37. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ กรมการศาสนา.
- ชัยวัฒน์ อัตพัฒน, รศ. (2561). ทฤษฎีและปัญหาจริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมมาดีไซน์ แอนด์พรินท์ จำกัด.
- พระมหาหมหินทร์ ปุริสุตโตโม. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างสังฆธรรมกับจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2544). จริยศาสตร์ ศาสตร์ที่ว่าด้วยคุณความดีและศิลปะในการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991 จำกัด.
- วศิน อินทสระ. (2539). พุทธจริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- วิทย์ วิศทเวทย์ (2520). ปรัชญาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- วีระชัย ยศโสธร. (2556). จริยศาสตร์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- ทินพันธุ์ นาคะตะ (2557). คุณธรรม จริยธรรม กับศีลธรรม จากมุมมองของปรัชญา. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- บ้านจอมยุทธ. เกณฑ์การตัดสินจริยธรรม. (2543). สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2564.
https://www.baanjom yut.com/library_3/extension-2/ethics/06.html
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.